

КАПЕЛАНИ

На службі Богу і Україні

Зима 2013-2014 року виявилась тим періодом, який докорінно і назавжди змінив життя українського суспільства і свідомість величезної кількості наших співвітчизників: Майдан, Революція Гідності, військова агресія на сході України. Із того часу народ зрозумів, яка церква на його боці. Пам'ятаємо роль Михайлівського Золотоверхого монастиря, де був штаб Майдану, реанімація, прихисток для убитих.

Саме тоді священники виявили свою активну громадянську позицію, а згодом, коли війна набрала обертів, почали опікуватися військовослужбовцями. Відтоді капеланство набувало масового характеру, стало явищем загальновідомим і необхідним.

Тож пропонуємо познайомитися з книгою «Капелани. На службі Богу і Україні», виданою Українським інститутом національної пам'яті 2019 року (укладачі Тетяна Ковтунович, Тетяна Привалко).

Цікавим є походження терміна капелан. «Капа» - так називався військовий плащ за часів святого Мартина. За Біблійними переказами, преподобний Мартин був священником і офіцером на військовій службі. Якимось побачивши убогого, він відрізав шматок свого плаща, щоб той міг накритися, і таким чином послужив ближньому у його потребі. Так і виникло слово капелан, яке нині є загальноживаним. У православній церкві також є тотожне поняття – військовий священник.

Поліконфесійність українського суспільства відображена і в розподілі капеланів за конфесіями у Збройних силах України. Близько 80% там складають представники Православної церкви України, далі - Української греко-католицької церкви, протестанти, Римо-католицька церква та інші. Загалом книга містить спогади 23 осіб про капеланське служіння на фронті під час протидії російській агресії. Ці свідчення були записані Українським інститутом національної пам'яті в межах проекту «Усна історія АТО». Серед оповідачів є дві жінки-капелани і четверо лауреатів міжнародної відзнаки імені Омеляна Ковча.

Цікаво, що підбір священників на посади військових капеланів – досить складна справа. Перед відправленням у так звану зону АТО всі проходять відповідне навчання, опановують тактичну

медицину. Із капеланами працюють фахівці із військової теорії та практики, їх навчають, як працювати із посттравматичним синдромом та психологічною кризою. Від початку війни відбулося понад 25 ротацій військових священників. Досить важливим є питання забезпечення капелану відповідного місця для праці. Зазвичай у місці постійної дислокації військової частини виділяється якесь місце для облаштування каплички.

Андрій Зелінський давно вже став зноюю і публічною персоною не лише серед військових, а й в українському суспільстві загалом. Священник УГКЦ, здобув філософську освіту у США, богословську в Італії і політологічну в Києво-Могилянській Академії, служить капеланом із 2006 року. Одним із перших поїхав у район бойових дій на Схід країни. Є автором книжки «Соняхи. Духовність на час війни», що є даниною пам'яті офіцерів Збройних сил України, які не повернулися із АТО. Андрій Зелінський розповідає, що головний принцип його душпастирського служіння – бути поруч із воїнами, він намагався жити у тому самому ритмі, що й побратими, переживати ті самі труднощі і відчуття, щоб якомога краще надати допомогу. Цікаво, що крім проведення літургій, молитов, сповідей він організував ще й вивчення англійської та італійської мов на передку. Це був такий оригінальний спосіб зняття стресу в умовах бойових дій, можливість пережити насилля, жорстокість, хаос. Адже найважливіше було виробити у собі психологічну стійкість і допомоги її виробити військовим. Війна ж передовсім цілиться у людяність... Якось один із офіцерів розповів: «Для мене найзворушливішою у цій війні була мить, коли я йшов одним зі щойно визволених міст і відчув, як хтось мене смикає за штани. Опускаю голову, дивлюся – стоїть маленька дівчинка, дивиться мені прямо в очі й каже: «Дядьку, дядьку, ми у вас віримо»». Важко уявити, наскільки цей захисник дорожив цим моментом... Або інша розповідь. Один старшого віку військовослужбовець підійшов після бесіди з особовим складом: «Ви сказали дуже правильно: вони тут, тому що ненавидять, ми – тому що любимо! Тепер все понятно. Спасибі!»

І ще одна замальовка. Розмова у Львові:

- Отче, у вас на рясі грязюка засохла.
- Так. Це болото з Пісків і з Дебальцевого.
- Але ж ви уже два тижні тому повернулись.

Чому не отрусили його?

- Боюсь. Боюсь, аби отрусивши його з ряс, не отрусити з пам'яті...

Андрій Зелінський визначає захисника як воїна з любов'ю в серці до тих, кого захищає, як людину, абсолютно віддану перемозі. Він говорить, що для України наразі надважливо – сформувані покоління людей, які відчують смак перемоги і готові за неї боротися до кінця. І з цим важко не погодитись!

Дуже приємно, що до такої солідної книги увійшла розповідь Сергія Суценка, священника Православної церкви України, який зараз живе і служить у Полтаві, хоч родом із Конотопа. Цікаво дізнатися про його шлях до священництва, про бунтівну вдачу і перебування на Майдані, про те, як завдяки Михайлові Гаврилюку 2014-

го потрапив у добровольчий батальйон «Золоті ворота». Там були представники з усієї України, панували неімовірно теплі, братські стосунки з піднесено патріотичним духом... «Віра – дуже велика сила. Ми й молилися під час обстрілів, і їли, і спали, і службу несли. Без Божої допомоги, без якоїсь вищої сили – я не знаю, навряд чи ми б отак змогли. Розумієте?» - ділиться спогадами отець Сергій. Особливо зворушливим є спогад про святкування у Щасті, на передовій, нового 2015 року, адже була величезна надія, що незабаром буде здобута перемога... Наразі чоловік є поліцейським капеланом (працює у поліції).

Чимало складних запитань ставлять бійці капеланам. Одне із них – як бути із заповіддю «не убий» на фронті? Священники намагаються пояснити, що коли навпроти стоять убивці зі зброєю, а за тобою – твої люди, народ, родина, держава, і ти ризикуєш власним життям, вбиваючи людину зі зброєю, яка може вбити і тебе, й інших, то це не є вбивство, це є захист Батьківщини. Хоч це дуже важко усвідомити. Та ще важче, напевне, відспівувати

захисників, з якими нещодавно спілкувалися, а тепер вони життя поклали за ближнього, тобто за тебе... Так само складно, за словами військових священників (хоч про це саме говорять і самі воїни), переключатися із перебування у зоні бойових дій на так зване мирне повсякдення. Відбувається ніби якийсь роздвоєння: з одного боку, на твоїх очах гинуть найкращі, а з іншого – це настільки нікого не цікавить... Такі наші реалії...

Величезне захоплення викликають розповіді жінок-капеланів, які розміщені в книзі. Одна із них – родом із Західної України - Надія Довганюк (сестра Симеона), що є представницею Української греко-католицької церкви. Вона ділиться своєю історією любові до

Бога: як ще у 18 років вирішила стати монахинєю, про несприйняття рідних цього рішення, життя у монастирі... А збиття вертольота з генералом Кульчицьким у 2014-му, де загинув брат-спецназівець, викликало непереборне бажання не просто молитися, а піти в армію добровольцем. Попри всі труднощі монахиню було призначено на капеланське служіння до військового шпиталю в Дніпропетровську область у вересні 2014-го. Можна лише уявити шок поранених, які прибували із зони бойових дій і до їхньої палати заходила монашка. Але потихеньку стереотип розвіювався, виникала довіра, навіть часом більша, ніж до лікарів. У шпиталі в найскрутніші часи перебувало до 200 хворих, а ще ж і медичний персонал... І всіх сестра Симеона намагалася підтримати, розрадити, допомогти.

Ця історія є неповторною і вчить кожного з нас приймати своє покликання як дар, що потребує величезних внутрішніх зусиль і любові. «Я побачила, що війна кожній людині дає шанс стати набагато кращою. По суті, ти здійснюєш переоцінку цінностей і можеш зробити вибір: або стати людиною мудрості й зрілості (тобто показати себе з ліпшого боку, взяти на себе відповідальність і діяти), або ж стати на бік розладу... І от війна дає цей шанс. Цей досвід навчив мене дякувати Богові за всіх і за все...»

Як відомо, українське суспільство є поліконфесійним. Тож у книзі вміщено розповідь представника Мусульманської релігійної громади «Милість» Сергія Путіліна, що у Харкові. Із прийняттям ісламу він обрав собі ім'я Мурад. Чоловік розповідає про свої духовні пошуки, про несприйняття мусульман нашим суспільством. Саме тому Мурад, пройшовши відповідне навчання, очолив мусульманську громаду (став імамом) і вирішив знайомити українців із арабською культурою. А із початком війни з'ясувалося, що на фронті теж є мусульмани, хоч і небагато, і їм треба надати можливість сповідувати свою віру, молитися (5 разів на день), доправляти халяльні продукти (тобто дозволені Кораном), ховати загиблих. Тож Мурад задля цього і їздить по всій лінії фронту, буває у різних підрозділах. Чоловік розповідає, що у мусульман немає посттравматичного синдрому, бо вони свято вірять, що все у руках Всевишнього (звісно, якщо справді вірять). Він переконаний, що людину супроводжують до могили три речі (сім'я, майно і її справи), і тільки справи лишуються з нею після смерті. Так і намагається чинити.

Книгу присвячено пам'яті видатного українського гуманіста отця Омеляна Ковча, військового капелана, Блаженного Священномученика УГКЦ. Він був капеланом в Українській галицькій армії, допомагав євреям під час нацистської окупації, загинув у концтаборі Майданек. 2019 року відзнаку імені Омеляна Ковча отримали четверо наших капеланів «за особистий приклад жертвності і самопосвяти заради порятунку душ і життя захисників нашої землі, правди і свободи». Це Юрій Казміренко, Іван Ісайович, Василь Хіміч, Павло Гончарук, вони є героями книги.

Прикро визнавати, але і сьогодні війна із російським агресором триває, українські воїни змушені захищати свою державність. Тому військові священники вже 7 років поспіль виконують роль духовного щита України. І книга «КАПЕЛАНИ. На службі Богу і Україні» є величною їм пам'яткою.